

ANBLADET

Nr 139 ISSN 0280-0993 Juli 2024

Organ för
NORRTÄLJE SLÄKTFORSKARFÖRENING

När Magnus Ziöberg skakade Carl von Linnés världsbild

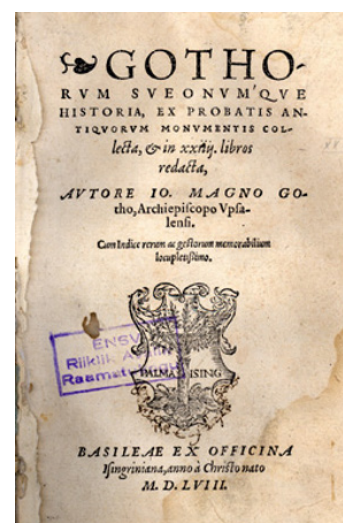
Bo Lindberg återkommer i detta nummer med en spännande artikel om blomsterkonungen Linné och studenten Ziöberg i Uppsala år 1742.

Linné adlades 1757 och ätten introducerades på Riddarhuset 1776. Mer om detta på sidorna 4-5.

Från vänster ses Ingvars gammelfarfar Jan Petter Björklund och på hästen hans far Ragnar. Damerna är f.v. Ingvars farfar Viktors hustru Edla samt hennes syster Emma, som flyttat till Högmarsö. Äppelträdet t.h. i bild är ett Åkerö. Detta växte sig mycket stort och gav mycket frukt, men det blåste ned på 1980-talet. Idag har Ingvar i sin ägo en pall, som är gjord av plank från detta träd.

Johannes Magnus *Alla göta- och sveakonungars historia* fick stor betydelse för stormaktstidens historieskrivning. Mer om detta på sidan 7.

Anna Matilda Björklund på Löparö, Länna socken

Bilden som är skadad, finns inklistrad i ett av artikelförfattarens fotoalbum. Den visar bopingshuset på Norrgården 1:2, Löparö.

Anbladet utkommer med 3 nummer per år och utges av Norrtälje Släktforskarförening.

Tidningens adress: c/o Birgit Söderman, Vegagatan 3 D, 761 32 Norrtälje.

Hemsida: www.norrtelje-sff.se

Webmaster: Leif Eriksson
webmaster@norrtelje-sff.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Urban Johansson

Tidningen ingår i NSFF:s medlemsavgift, f. n. 200 kr/år.
Bankgiro: 459-5724

Manus och idéer till artiklar kan insändas till tidningen under ovanstående adress. Artiklar och citat ur tidningen får användas efter angivande av källan.

Enstaka exemplar av tidigare nummer kan köpas för 30 kr/st.

I NSFF:s styrelse ingår:

Ordf. Johan Löfstedt
Gråhundsväg. 72, 128 62 Sköndal
Tel: 073-20 91 524

Kassör Bo Ragell
Sandgatan 19, 761 51 Norrtälje
Tel: 0730-894 498

Sekr. Ann-Marie Alfredsson
Grostavägen 25 761 93 Norrtälje
Tel: 070-279 51 30

Klubbmäst. Birgit Söderman
Vegagatan 3D, 761 32 Norrtälje.
Tel: 070-55 280 81

Ledamot Leif Eriksson
Narvavägen 21, 761 31 Norrtälje.
Tel: 073-314 18 95

Vi går nu mot höst igen!

När jag skriver dessa rader är det den 8 juni och vi har haft en lång period av högtryck och sommarvärme. Vattenståndet i havet där vi bor i Länna är lägre än på många år, så den lilla plastbåten ligger i stort sett på land. Men när ni läser detta går sommaren mot sitt slut och hösten står för dörren.

Med hösten följer också Norrtälje Släktforskarförenings höstprogram, vars två första möten ni fått kallelse till med detta nummer av Anbladet. Jag hoppas att båda eller åtminstone något kan väcka intresse.

I detta nummer återkommer den mångåriga medarbetaren Bo Lindberg med en artikel om Carl von Linné och en smedsson från Vira bruk vid namn Magnus Ziöberg, som visar hur religion och vetenskap kan krocka och skapa vånda även för den mest kunniga botanist!

Ingvar Björklund, som är ny medarbetare i tidningen, berättar om några personer i sin släkt på Löparö i Länna socken. Här finns också en artikel om Hans Callersjös omfattande forskning om Räfsnäs by i Rådmansö.

Hans redogjorde för gången sin forskning på NSFF:s försommarträff i Räfsnäs den 25 maj. Med på detta möte var också Birgitta och Pär-Yngve Andersson från Karlskoga som läst om denna träff på föreningens hemsida. Birgitta vill gärna få kontakt med forskare som har kännedom om hennes egna anor från Räfsnäs.

Trevlig läsning önskar

Urban Johansson

Bra sagt!

Om berömmelse kommer först efter döden så brådskar det inte för min del.

Martialis

I de blindas rike är den enögde kung.

Jean de la Bruyère

Moralisk indignation består till 2% av moral, till 48% av indignation och till 50 % av avund.

Vittorio de Sica

Vill man ha de breda massornas sympati måste man berätta de dumaste och mest naiva saker för dem.

Adolf Hitler

Läsvärt

Förra året avled Bo Schylander, som varit medlem i NSFF i många år. I april i år hörde sonen Lars av sig och undrade om vi var intresserade av en del litteratur som fadern hade märkt upp som gåva till vår förening.

Ann-Marie och jag åkte då till Lars och gick igenom innehållet. En hel del var av stort intresse och vi tog med det mesta hem. En del kommer att införlivas med Norrtälje stadsarkivs referensbibliotek och en del kommer att utbjudas som vinster i föreningens interna lotterier. Ett stort tack till Lars för att han tog kontakt med oss!

Till Norrtälje stadsarkivs referensbibliotek har överförts:

Holmlund Sofia: *Jorden vi ärvde; arvsöverlåtelse och familjestrategier på den uppländska landsbygden 1810-1930*, 2007
Undersökningsområdet utgöres av Estuna socken.

Individ och historia, studier tillägnade Hans Gillingstam, 1990.

Gillingstam var en av vår tids skickligaste personhistoriker och studierna tillägnade honom är skrivna av många framstående forskare inom samma område.

Kända Stockholmare, IGO-förlaget, 1936

Om du har Stockholmare bland dina anor så kan du kanske hitta några sådana i detta verk som också innehåller fotografier på de redovisade personerna.

Ovanstående böcker är inte till utlån, utan måste läsas i arkivets forskarsal.

Övriga böcker som kommer att lottas ut vid kommande lotterier:

Släktforskarnas årsbok utg. av riksförbundet, 2014-2023.

Grill: Svenska indelningsverket, 2 band

Sundelius N: Rimbo socken, 1987, 2 pärmar med Sundelius forskning.
Sveriges statskalender 1929, 1986, 2 band

Svensk Rikskalender, 1908, 1913

NSFF har ny adress!

c/o Birgit Söderman, Vegagatan 3D,
761 32 Norrtälje.

Glöm inte att meddela NSFF när du själv byter!

Sveriges dödbok nu på nätet!

Sveriges dödbok finns på Riksförbundets Faktabanken på Rötter. Då tjänsten är nätbaserad spelar det ingen roll vilket operativsystem din dator använder.

Norrtälje Släktforskarförenings medlemmar har föreningsrabatt på 100 kr. Rabattkoden för våra medlemmar är **FTFQ24**. Denna kod används av medlemmen själv vid beställning av dödboken eller prenumeration av Släkthistoriskt Forum.

Beställning görs på www.rotter.se/prenumerationer. Årsavgiften är 399 kr/år. Om du redan har en inloggning på Rötter så använder du den. Annars skapar du enkelt en inloggning genom att välja det alternativet.

Vid beställningen av dödboken eller annat prenumerationsalternativ så anger du föreningens rabattkod. Betalningen sker antingen med kort eller mot faktura. När köpet är genomfört hittar du dödboken i Rötters faktabank. Tänk på att du måste vara inloggad för att kunna använda tjänsten.

U.J

Ur Angeläget nr 1/2024, från Förbundet

När detta läses har 2024 års släktforskar dagar i Malmö den 24-25 augusti redan avslutats.

Som vanligt var det ett späckat föreläsningssprogram med kändisar som Dick Harrison, Ted Rosvall, Christopher O'Reagan och Gunnar Wetterberg m.fl.

Ur förvaltningsberättelsen väljer jag endast att redovisa följande: *Antalet nyregistrerade gravar* i Gravstenseninventeringen ökade med 40% under 2023 och är nu uppe 521 000 stenar med drygt 1,4 miljoner tillhörande personer.

Antalet nyuppladdade bilder på Porträttfynd ökade med 10% under samma tid och omfattar nu 260 000 bilder.

Om någon av NSFFs medlemmar bevistade dagarna vore jag mycket intresserad av egna personliga reflektioner på innehåll och organisation./U.J.

Anbladet på hemsidan

Nu finns nr 101/2012 till 137/2023 publicerade på NSFFs hemsida under fliken Anblad.

Där finns också ett register till gamla Anblad där du kan söka fram artiklar som du vill läsa. Registret kommer att uppdateras fortlöpande.

När det gäller artiklar som ingår i Anblad före nr 101, så får du köpa dessa lösnummer för 30 kr/styck.

Nordiska Muséets utställning Nordbor

Nu visar Nordiska Muséet sin största utställning hittills. **Livet i Norden under 500 år**. Utställningen öppnades den 10 februari i år och kommer att stå tills vidare. Man visar den nordiska naturen med verkliga personer och hur livet i Norden formats och omformats i möten mellan människor i samspel med naturen och klimatet.

Utställningen är mycket omfattande och man kan spendera flera dagar där. Även Norrtälje är representerat genom den tullnyckel som visas, troligen från 1600-talet. Enligt traditionen skall den ha använts för att låsa bommen till Norrtäljes landtull.

Under 1620-talet bestämdes att alla handel skulle koncentreras till städerna eller andra utsedda handelsplatser. För att förhindra smuggling omgärdades städerna ofta av staket, murar eller diken. Därför måste alla från 1622 passera stadstullen för att få komma in i staden. Den som hade med sig inrikes varor fick också betala tull, den s.k. lilla tullen.

U.J.

Berättarappen Time to Tell

Ulrika Nordenstam har utvecklat en berättarapp som hon kallar Time to Tell. I denna kan du spela in ljud och lägga in foton och annan information om din släkt. På så sätt blir din egen röst också bevarad.

Mer info finns på <https://www.timetotell.se/> (Hemsida)

Ulrika finns också på Facebook: www.facebook.com/TimetoTellstorytelling

När smedsonen från Vira skakade Blomstkonungens världsbild

En sommardag 1742 kom en ung student vid namn M. Ziöberg av Roslags nation åter till Uppsala efter att under sommarferien samlat in blommor i sina hemtrakter. Speciellt hade han en märkvärdig växt med sig, han hade hittat den på Norra Gåsskäret i Riala församling. Han visade upp för den botaniskt kunnige domprosten Olof Celsius (farbror till Anders Celsius, som uppfann den 100-gradiga temperaturskalan, även om han placerade kokpunkten vid 0 grader och fryspunkten vid 100).

Celsius insåg omedelbart att detta var något unikt. Han visade den för sin vän Carl Linneus, ännu ej adlad von Linné. Den märkliga blomman skakade Linné. Det som gjort honom berömd var *Fundamenta botanica* (1736) och *Genera plantarum* (1737), där han lade fram sin revolutionerade metod att ordna växterna i klasser och släkten efter antalet ståndare och pistiller. Linné var uppvuxen i ett prästhem och själv djupt religiös. I detta ingick tron på skapelseberättelsen, att allt skapades helt i enlighet vad som står i Bibeln – en gång för alla.

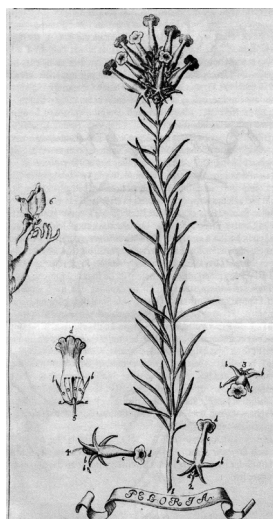
Om man tror att ett gudomligt väsen har skapat alla arter enligt ett perfekt system kan växter knappast byta släkte, än mindre klass. Hela hans rykte stod på spel. Linné kallade den ”icke en mindre vidunderlighet, än om en ko födde en kalf med varghufvud”. ”Det är som en tistel skulle bära fikon och peronträdnarcisser”. Det har beskrivits som ”att det gick som en skälvning genom hela hans system och dito världsbild”.

Linné var vetenskapsman och ville publicera det nya fyndet. Enligt tiden sed skrev han en avhandling med titeln *De Peloria* som sedan försvarades av 1744 av Daniel Rudberg (1722–1788). Rudberg föddes i Värmland, fadern var fänrik vid Kungliga Närkes och Värmlands regemente. Han kom som student av Värmlands nation 1742 till Uppsala universitet och studerade under några år naturalhistoria och medicin. Disputationen var endast ett sätt för honom att meritera sig för en läkartjänst genom att han visade att han kunde diskutera och argumentera på latin. I och med disputationen är han ute ur den här historien. Rudberg fullföljde inte sina medicinska studier men blev ändå praktiserande läkare i Värmland. Han bar titeln philiator i husförhörslängderna i Eskilsters församling, det betecknar en som är

intresserad av medicinska vetenskaper.

Blomman hade många likheter med en gulsporre (*Linaria vulgaris*) men istället för osymmetriska blommor med en sporre hade den symmetriska, rörformiga blommor med fem sporrar. Linné var nyfiken på blomman och bad en av sina studenter hämta en som han sedan planterade i Akademiträdgården (Linnéträdgården).

Tyvärr vissnade blomman fort men Linné hade hunnit upptäcka något intressant. Blomman var inte bara lik gulsporren utan var till och med släkt med den. Han kom fram till att blomman var en blandning av gulsporre och någon annan blomma, vilken visste han inte. Idag vet man att *Peloria* inte är en egen art utan en gulsporre med en mutation i en specifik gen. Blomman fascinerade Linné så pass mycket att skickade ut studenter att leta efter den. De fann några exemplar vid Lövsta och utanför Uppsala. Han lät också plantera *Peloria* utanför sitt sommarhus i Hammarby. Man kan numera ibland se den i mullbänken vid ingången till huvudbyggnaden på Linnés Hammarby. Troligen kan de peloriska blommorna inte sprida pollen eller sätta frö. När plantan dör har den därför inte fört vidare några anlag för *Peloria*.

Graverad planch av en *Peloria*

Linnés vän Johan Browallius, tillika professor i teologi, skrev i ett brev till honom från Åbo 4 februari 1745 att avhandlingen om *Peloria* skapat stor oro inom teologiska kretsar. Han skrev att Linné är en människa, och människor kan ha fel och han avrådde Linné från att vidare undersöka artbildningen. Han skrev vidare att ”man bör akta sig för den farliga slutsatsen, att arter har bildats efter skapelsen”.

Studenten M. Ziöberg hette Magnus i förnamn och föddes på Wira bruk 1723, fadern var mästersedmen Nils Sjöberg. Han blev student i Uppsala 1739 och tillhörde Roslags nation. 1829 uppgick Roslags nation i Uplands studentnation och bildade tillsammans med Fjärdhundra nation det som nu är Uplands nation. Ziöberg läste juridik och blev vice häradshövding i Visby. Han råkade där ut för mycket stora svårigheter, bland annat beskylldes han för jäv i några domar han utfärdade. Det slutade att han dömdes till så stora skadestånd att han blev utfattig och hamnade i fängelse. Det är svårt att enbart av tidningsuppgifterna förstå vad som hände, men den läsare som vill ha mera klarhet i saken kan läsa *Dagligt allehanda* 8 oktober 1770, 6 juni 1771, 2 och 4 september 1771.

Ziöberg slutade sina dagar 1779 på Danviks hospital. Dödsorsaken angavs till tärande sjukdom. [Danvik-Sicklaö (A, AB) C:3 (1719-1781) Bild 201 (AID: v84337.b201, NAD: SE/SSA/1495)]. Han hade varit gift med Christina Chatarina Broman (1728–1772) som dog av lungrot 1772. [Storkyrkoförsamlingen (A, AB) F1a:2 (1754-1783) Bild 128 / sid 249 (AID: v90746.b128.s249, NAD: SE/SSA/0016)]. Äktenskapet var barnlöst. Magnus hade en äldre bror, Nils Sjöberg (1711–1792), som blev kyrkoherde och prost i Skepptuna. Denne hade flera barn, bland andra en son Nils, som blev fabrikör i Stockholm och en dotter, Anna Sofia, gift med prosten Nils Boudou i Fasterna. Släkten Sjöberg levde vidare.

När forskare från Uppsala undersökte Gåsskäret år 1903 fanns inga peloriska plantor kvar. Vid den senaste inventeringen, sommaren 2005, växte fortfarande bara vanliga gulsporrar på denna ö. År 1952 hittade en botanist flera plantor av *Peloria* på en ö i närheten. Inte heller dessa finns kvar i dag. I botaniska skrifter och nu senast i *Magasin Skärgård* 1–2020 sid. 43 står att Ziöberg funnit den på Södra Gåsskäret. I avhandlingen står det att fyndplatsen var Norra Gåsskäret, det var den uppgift han lämnat till Linné. De två var för övrigt ute på skäret och fann då många exemplar av *Peloria*. Botanikern Linné skulle aldrig ha tillåtit en felaktig platsangivelse (se utdrag från avhandlingen).

Men historien om Magnus Ziöberg slutade inte med det. 1999 uppfördes på Drott-

ningholmsteatern en opera i två akter med titeln "Trädgården" i regi av Jonas Forsell. Den byggde på en bok från 1995 med samma namn av Magnus Florin. Boken är en dramatisering av Linnés liv med fiktiva samtal mellan personerna. Även Florin skriver att fyndplatsen var Södra Gås-skäret, så han har uppenbarligen inte läst avhandling.

SMITHIUS I appellatione, in regno Suecico, pro-
a, Parocia Riala & Sacello Nordliustero,
n infrequens crefcit, nec unicum, fed plu-
dua nascuntur, iis praesertim terræ parti-
mare quondam arenam & glaream eiecit,
herbæ hujus conspicitur proventus.

Textklipp ur Rudbergs avhandling 1744

Ziöbergs roll spelades av Malena Ernman. Man kan inte låta bli att beundra Ziöbergs botaniska kunskaper. Många människor på 2020-talet känner inte igen så mycket mera än majblommor. Det finns nog inte många smedsöner från Wira bruk som haft ett öde som Magnus Ziöberg. Att hitta en blomma som förbryllade Blomsterkonungen från Norden, dö på Danviks hospital och sedan bli hjälte i en opera på Drottningholm!

Bo S. Lindberg

Bo.sven.lindberg@gmail.com

Skråarkiv

Skråarkiv för olika mästarämbeten och gesällskap är fantastiska källor om man har hantverkare i släkten. Dessa förvaras på olika ställen. Många på Nordiska Muséet, men också på Stockholms stadsarkiv och andra arkiv. Själv ordnade och förtecknade jag Bokbindaregesällskapets arkiv när jag arbetade på Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek i Stockholm. Detta, som således berör gesäller som ännu ej hunnit utnämnas till mästare är mycket omfattande med handlingar från 1600-talet och framåt.

Huvuddelen av informationen till denna artikel är hämtad ur *Anropet nr 1/2024 och Olof Cronbergs artikel om Badareämbetet i Stockholm*. Olof sökte information en anfader vid namn Jacob Buckau d. 1710.

Skråväsendet

Skrån var således sammanslutningar av hantverkare med samma yrke i städerna. Syftet var bevaka att hantverkare som ville bli mästare hade tillräckliga kvalifikationer, att det inte utnämndes fler än det fanns arbete för samt att också fungera som änkepensjonskassa.

Skråna var fristående från andra myndigheter

Smått och gott!

Följande notiser saxade ur Anknytningen nr 2/2024 är av stort intresse för alla släktforskare och publiceras härmed också i Anbladet.

Det medeltida Sverige (DMS)

DMS är en vetenskaplig bokserie som kartlägger den medeltida bebyggelsen i Sverige med hjälp av medeltida brev, landskapshandlingar och Svenskt Diplomatarium på Riksarkivet.

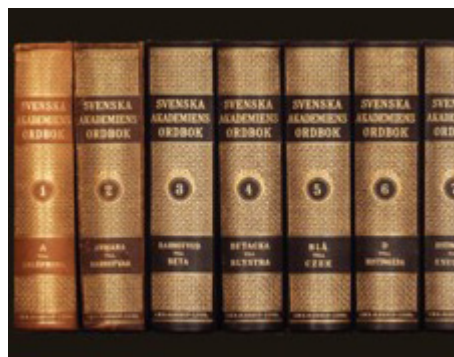
Man undersöker område efter område och redovisar var städer, gods, gårdar och torp låg och vem som ägde dem. I mars i år blev landskapet Södermanland helt färdigt genom att landskapets nordvästra del publicerades, författat av Christian Lovén och Kaj Janzon.

SAOB nu fullbordat!

SAOB som inte skall förväxlas med SAOL d.v.s Svenska Akademiens ordlista, beskriver det svenska språkets utveckling de senaste 500 åren.

Arbetet påbörjades 1883 och slutfördes 2023 med det 39e bandet. Totalt omfattar verket över en halv miljon uppslagsord från A till Ö samt 778 000 textcitat.

Om du stöter på gamla ord som du inte förstår i din forskning så är ordboken den första källa du skall söka en förklaring i!

Riksarkivet bygger om

På grund av ombyggnad håller läsesalen på Riksarkivet stängt under tiden 31 maj till 1 september. Forskare hänvisas till RA i Täby dit handlingar kan beställas.

Instruktioner för beställning av handlingar hittar du på <https://riksarkivet.se/info-om-stangning-av-lasesal-stockholm>.

Släktforskning identitet och minnen

Mittuniversitetet, Södertörns högskola och Nordiska Muséet arbetar nu med ett projekt för att kartlägga hur oväntade upptäckter i släktforskningen påverkar hur vi ser på oss själva. Om du vill delta i projektet så finns frågelistan Min släktresa att fylla i på minnen.se. Forskarnas svar kommer att bevaras på Nordiska Muséet för kommande generationer.

U.J.

Skråarkiv, forts. från spalt 1.

även om Magistraten i respektive stad hade en viss kontroll. Skråväsendet upphörde 1846 då Fabriks- och hantverksförordningen infördes. Skråna ersattes då av obligatoriska hantverksföreningar. En sådan finns också i Norrtälje och dess arkiv förvaras på Norrtälje stadsarkiv. Fullständig näringsfrihet infördes slutligen genom 1864 års näringsfrihetsförordning.

Badareämbetet

För detta ämbete finns endast en protokollsbok bevarad täckande tiden 1692-1735.

Badmästarna betraktades som ett slags lägre hälsovårdspersonal och konkurrerade med fältskärerna om mindre kirurgiska ingrepp. Ämbetet blev ett särskilt skrå 1657.

I en författning från 1807 sägs att att i deras åliggande ingick att till allmänhetens tjänst driva en badstuga för olika bad samt att äga färdighet i rakning, koppning, åderlätning, blodiglars, spanska flugors samt lavemangs anbringande samt liktornars och naglars putsande. De skulle också kunna stoppa häftiga blödningar och förbinda benbrott/ **U.J.**

Historien om Anna Matilda Björklund

Anna Matilda var född 23 november 1869 på Norrgården, Löparö 1:2. Hennes föräldrar var **Olof Fredrik (Jansson) Björklund** f. 24 maj 1837 på Östernäs, Rådmanö och **Anna Greta Olsdotter** f. 6 januari 1836. Anna Gretas far, Olof Andersson f. 1805 kom från Vetershaga och köpte gården Löparö 1:2 1839. Han dog 1849. Anna Gretas mor var Greta Persdotter f. 29 april 1811.

Olof Björklund gifte sig med Anna Greta Olsdotter den 5 september 1859 och bosatte sig på gården Löparö 1:2. De fick två döttrar, Emma Augusta f. 6 maj 1860 och **Anna Matilda f. 23 november 1869**. Båda fick namnet Björklund. Efter bröllopet övertog Olof och Anna Greta gården Löparö 1:2 tillsammans med Anna Gretas syster Carolina f. 5 februari 1844.

Norrgården Löparö 1:2

Olofs bror Johan Petter Björklund f. 17 oktober 1830 flyttade till Löparö 1861 och blev dräng hos Olof och sedermera måg på grangården hos Olof Carlsson. Han gifte sig med Johanna Olsdotter f. 17 september 1840. För Olof och Anna Greta gick det inte så bra. De kom snart i ekonomiska trångmål. De hade lånat 5000 kr från Sparbanken till 5% ränta. Johan Petter övertog då gården och lånet år 1873 enligt fastebrev den 4 februari samma år (uppgift från Inskrivningsmyndigheten). Gården fick beteckningen Löparö 1:2 enligt 1863 års laga skifte och Johan Petter står nu som ägare till denna, ¼ mantal.

Olof med familj blev kvar på gården en tid, men flyttade sedan tillsammans med svärmodern Greta Persdotter, hennes dotter Carolina samt döttrarna Emma Augusta och Anna Matilda till södra sidan av Löparö och byggde ett hus ovanför åkern intill **fastigheten Ragneberg**. Resten av muren fanns kvar när jag var barn. Lämningar av källaren finns fortfarande kvar öster om åkern. Vi barn lekte ofta där på den fina plana tomten, för att inte störa min pappa Ragnar när han sov efter

nattens fiske. Min far Ragnar styckade, vid bodelningen efter fadern, av en tomt från faderns fastighet Löparö 1:2 och blev fiskare på ön.

Här bodde Olof med sin familj och arbetade på gården hos Johan Petter, som förutom bonde också var skeppare. Olof och Anna Gretas dotter Emma Augusta dog 1866 drygt 5 år gammal i scharlakansfeber, som på den tiden var en allvarlig sjukdom. Anna Greta Olsdotter, Olofs hustru, dog den 5 december 1873 av blodstörtning och Olof den 29 maj 1875 i lungsot.

Ragneberg, artikelförfattarens barn-doms-hem.

Kvar på bostället ovanför Ragneberg fanns då bara Olofs svärmor Greta Persdotter och dotterdottern Anna Matilda Björklund. Greta Persdotters dotter Carolina ingick äktenskap i Frötuna i december 1869.

Vad hände sedan med Anna Matildas mormor Greta Persdotter och Olofs dotter Anna Matilda? Anna Matilda dog den 3 juli 1884 på Löparö i lungsot. Hon var då endast 14 år 7 månader och 10 dagar gammal.

27 december 1888 dog Greta Persdotter i bristning/slag. Förmodligen bodde Greta kvar på Löparö fram till sin död. I och med att Anna Matilda dog utslocknade Olof Fredrik Björklunds släktgren. Hans syster Anna Britta Olsdotter Asplund f. 20 november 1832 dog utan att efterlämna överlevande barn.

Kvar finns nu endast Johan Petter Björklunds ättlingar, artikelförfattaren Ingvar Björklund och hans två systrar.

Ingvar Björklund

Efterlysning

På vår träff i Räfsnäs hade vi ett betydligt mer långväga besök än normalt. Det var **Birgitta och Pär-Yngve Andersson** från Karlskoga som läst om det planerade evenemanget på vår hemsida. Birgitta har anor i Räfsnäs och vill gärna komma i kontakt med andra forskare som känner till något om henne släkt.

Min farfar **Richard Hermansson** f. i Lågarö 1893-98-04 har anor på Rådmanö långt tillbaka i tiden. Han står som oäkta i födelseboken men menade själv att fadern hette **Anders Herman Österman**. Richard tog ju också efternamnet Hermansson.

Allt tyder på att A. Herman Österman f. 1872-08-23 på Uppnäs ägor, Östernäs var hans far.

Min ff:s mor var **Maria C. Eriksson/Österlund** f. 1863-02-03 i Lågarö. Maria dog 1944-11-12 i Norrtälje.

Marias mor Anna Jansdotter f. 1826-12-07 i Lågarö.

Min **ffmfff Anders Eriksson** 1748-1809 levde hela sitt liv i Räfsnäs och hans far Erik Larsson f. 1721 i Västernäs levde åtminstone från 1750 i Räfsnäs. Han dog 1772.

Ni som har uppgifter att lämna till Birgitta kan nå henne på:

epost: biandekga@gmail.com eller
telefon 070-493 51 45

Stormaktstidens släktforskning

Den 25 april höll undertecknad ett föredrag på Norrtälje stadsbibliotek med titeln släktforskning i ett historiskt perspektiv. Föredraget som bevistades av 27 personer var en programpunkt i samarbete mellan NSFF och Stadsbiblioteket. Genom detta samarbete, som pågått i många år, kan NSFF nå ut med sin verksamhet även till icke-medlemmar. Föredraget, som tidsmässigt omfattade tiden 1500-tal till i princip vår tid, tar upp viktiga steg i utvecklingen fram mot en källkritisk och mer vetenskaplig personhistorisk forskning, är alltför långt för att återges i sin helhet. Här skall därför endast 1500-talets och stormaktstidens historiska och personhistoriska forskning redovisas.

Redan på 1500-talet lades grunden för den förskönande bild av Sveriges forntid, som skulle kulminera under 1600-talets stormaktstid. Ett exempel härpå är **Johannes Magnus (1488-1544)** som efter teologiska studier utnämndes till ärkebiskop i Uppsala 1523. I samband med Gustav Vasas stridigheter med katolska kyrkan kom han dock att hamna i onåd i båda lägren och fick lov att fly landet 1526 för att fram till sin död 1544 ägna sig åt historisk forskning i Venedig och Rom.

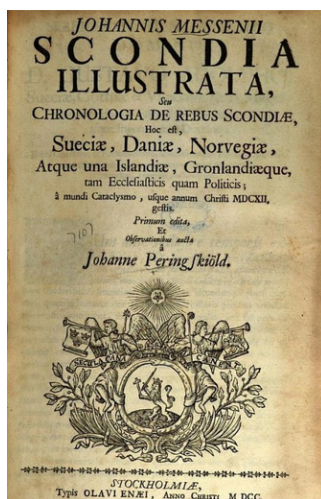
1554 utgavs, genom brodern Olaus försorg, hans kanske mest kända verk: *Historia de omnibus Gothorum Sveonumque regibus*, eller på svenska, Alla göta- och sveakonungars historia. Detta verk kom att få en avgörande betydelse för stormaktstidens historieskrivare när de ville förhärliga den svenska forntiden. Magnus angav nämligen Sverige som goternas urhem och förde tillbaka den svenska regentlängden till Magog i Gamla testamentet.

Verket kom att användas med stor förtjusning av Gustav Vasas söner, särskilt vad gällde regentlängden. Detta är förklaringen till att Erik antog nummer 14 i sitt kunganamn. I verkligheten finns inte 13 kungar i Sverige med namnet Erik. Magog var således sonson till Noak. Magog hade, skriver Johannes, fem söner. Den förste var Sven, som blev urfader till alla svear, den andre Göthar, som uppkallade det folk han styrde över till götar. Därefter kom Thor, German och Ubbe. Efter Svens död blev Ubbe 426 år efter syndaflo den kung i Sverige och han

grundade också staden Uppsala. **Johannes Messenius (1579-1636)** brukar anses som en banbrytare för en något mer källkritisk historieskrivning med en vaknare källkritik och ett mångsidigare studium av olika källor. Han utnämndes 1609 till professor i juridik i Uppsala och 1613 till föreståndare för rikets arkiv i Stockholm. Då han hamnade i en bitter arvsrättskonflikt med Erik Jöransson Tegel kom han att anklagas för att vara kryptokatolik och för att gå Polens ärenden. 1616 dömdes han till döden för högförräderi men domen kom att omvandlas till livstids fängelse på fästningen Kajaneborg i Finland. Där kom han att slutföra merparten av sin forskning och litterära insats. Han benådades 1635, men levde därefter endast ett år.

Hans *Scandia Illustrata*, Det förhärligade Skandinavien, publicerad i Stockholm 1700-1705, beskriver Sveriges, Norges, Danmarks, Islands och Grönlands historia från biblisk tid till 1611.

1616 utgav han på latin våra första adliga ättartavlor, *Theatrum nobilitatis Suecanae*. vari åskådliggörs det svenska kungahuset härstamning från Adam och Eva till Noaks barnbarn Magog.

Titelbladet till Messenius *Scandia Illustrata*

Under 1500-1600-talen var den genealogiska forskningen främst inriktad på att behandla adliga släkter. Först på 1700-talet kommer borgerliga släkter in i större utsträckning i genealogierna genom att biskopssöner liksom affärsmanna- och lärdomssläkter ofta adlades. Hit räknas också de ofrälse ståndspersonerna bland storköpmännen i Göteborg (skeppsbroadeln) och värmländska och uppländska

bruks släkter.

Den tredje och sista personen, som jag i denna korta sammanfattning skall behandla är universalsnillet **Olof Rudbeck (1630-1702)**. Han blev först berömd genom upptäckten av lymfsystemet i sina medicinska studier i Uppsala 1648, men han var också en framstående tecknare, mekaniker, ingenjör och arkitekt!

Olof Rudbeck
porträtt av Martin Mijtens d.ä. 1696

På 1670-talet kantrade hans intresse över helt till fornforskningen. Genom jämförande studier av gamla isländska och andra klassiska författare tyckte han sig finna att dessa författare i själva verket avsåg det forntida Sverige i sina verk. Han drog också slutsatsen att Platons Atlantis inte var någon uppiktad stad, som Platon använde i sin undervisning i filosofi, utan i själva verket Sverige varifrån nästan hela Europas och en stor del av Asiens kultur utgått! Han storverk *Atlantican* utgiven 1679 kom därmed att bli det sista och mest storvulna uttrycket under 1600-talet för uppfattningen om vårt lands fornhistoria, som redan Johannes Magnus givit uttryck för.

Denna historiesyn kom också att återspeglas i genealogin. Det gällde ju att ge de makthavare som nu styrde den svenska stormakten bästa möjliga fina anor, gärna ned till släktskap med själva Oden och hans hustru Frigga. Hela verkets titel återspeglar också denna syn: *Atland eller Manhem, dädan Jafets avkomne – ut till hela världen, henne att styra utgångne äro...!*
Urban Johansson

Räfsnäs by i Rådmansö socken

Lördagen den 25 maj genomförde NSFF sin traditionella försommarutflykt, denna gång till byn Räfsnäs i Rådmansö socken. 17 medlemmar hade hörsammat kallelsen och kommit till Räfsnäs Fritidsförenings klubbhus Baracken där vi togs om hand av Hans Callersjö, också han mångårig medlem i vår förening. Efter en timmes presentation av sin forskning om Räfsnäs gjorde vi en paus i programmet för att dricka kaffe och titta på kartmaterial, som Hans använt i sin kartläggning av byns gårdar med dess ägostrukturer. Träffen avslutades med en rundvandring i byn för att se var de olika gårdarna i byn var placerade.

Hans i berättartagen

Hans hade också vidtalat två kvinnor, den ena boende i ett hus tillhörande Västergården och den andra i fastigheten Karlsborg uppfört på 1870-talet, att visa sina hus och berätta litet av deras historia. Ett mycket trevligt inslag i rundvandringen.

Hamnen i Räfsnäs med de gamla båthusen, en del med anor från 1700-talet

Byforskning och källmaterial

Hans berättade att han gått över till att forska om byn Räfsnäs när han uttömt sin traditionella släktforskning och bedömt att han i princip nått vägs ende inom detta område. För detta ändamål började han studera äldre kartor och kombinerade uppgifterna om antal gårdar i byn från 1500-talet (2-3 gårdar) genom Storskiftet 1776 och Laga skiftet 1856 med personuppgifterna i mantalslängder och husförhörslängder för att på så sätt se hur byn växte över tid genom hemmansklyvningar och arvskiten.

Men han använder också litteratur, Riksantikvarieämbetets hemsida och muntliga uppgifter från äldre bybor i sin kartläggning av Räfsnäs by. För att hålla ordning på alla uppgifter lägger Hans in dessa i tidslinjer i dataprogrammet Excel. Förutom år för de olika händelserna lägger han också till källhänvisningar i olika dokument men också hänvisningar från exempelvis ArkivDigital. På så sätt kan han lätt gå tillbaka till speciella uppgifter han vill forska vidare i och enkelt förmedla information till personer han samarbetar med i sin forskning.

Näringsliv

Jordbruk och fiske var huvudsakliga näringar i byn men under 1800-talet tillkom torvströindustri, kolning, fiskförädling och stenbrytning för avsalu i Stockholm och Norrtälje.

Rysshärjningarna

Hans avslutade sin genomgång med att tala litet om rysshärjningarna i Roslagen. I folkmun har länge talats om att hela Räfsnäs brändes ned 1719. Genom studier av mantalslängder från åren efter 1719 har Hans dock kunnat se att Räfsnäs klarade sig undan dessa härjningar. Medan flera andra byar har noteringar som "nedbränt av fienden" så finns för Räfsnäs redovisat vilka bönder som bodde på de olika gårdarna och vilken skatt de skulle betala.

Den muntliga traditionen är inte alltid att lita på! Över tid insmyger sig ofta felaktigheter och förvanskningar. Finns källmaterial bevarat så skall sådant alltid kontrolleras innan man fastställer olika händelseförlopp i förfluten tid.

Efter en kort sammanfattning efter promenaden skiljdes vi åt och önskade varandra en skön sommar!

Urban Johansson

Delar av Räfsnäsgruppen samlad för den avslutande promenaden.